

# युवा प्रश्नोपनिषद

युवांद्वारे वारंवार विचारल्या जाणाऱ्या काही  
प्रश्नांविषयी मुक्तचिंतन



1.

मी 18 ते 25 या वयात कोणत्या गोष्टी  
करण्यास प्राधान्य दिले पाहिजे  
ज्यामुळे मला पुढील भविष्यात  
त्याचा फायदा होईल?

जीवनात एकदाच येणारा 'इमर्जिंग अॅडल्टहूडचा' हा टप्पा एक विलक्षण आणि अद्वितीय संधी आहे. फारशा इतर जबाबदाऱ्या नसल्याने मिळणारी मोकळीक आणि स्वतःसाठी इतका वेळ परत कधी सहजासहजी उपलब्ध होत नाही. म्हणून मेंदूचा, क्षमतांचा आणि व्यक्तित्वाचा विकास हे प्रमुख उद्दिष्ट असावे. त्यादृष्टीने करता येण्यासारख्या काही बाबी :

a. मानसिक परिश्रम करण्याची सवय वाढवावी - अभ्यास व ज्ञानार्जन हे कॉलेजच्या पातळीलाच मर्यादित न ठेवता भरपूर

मेहनत करावी. कठीण विषय समजून घ्यावेत, कुठले का असेना. कॉम्प्लेक्स विचार समजता व करता आला पाहिजे.

- b. काही तरी नेमके कौशल्य (वर्क स्किल्स आणि सॉफ्ट स्किल्स) अंगी बाणवावे.
- c. निव्वळ कॉलेज टू कॉलेज, एक डिग्री ते दुसरी डिग्री, वा एक परीक्षा ते दुसरी परीक्षा अशा उड्या मारू नयेत. जीवनात प्रत्यक्ष काम करून बघावे. त्याद्वारे शिकलेल्या गोष्टींचा उपयोग कळेल, नवीन अनुभव व विकास होईल, स्वतःचा 'पर्पज' काय आणि त्यासाठी पुढे नेमक्या कुठल्या क्षमता वाढवायच्या याबद्दल स्पष्टता येईल.
- d. माझी मूल्यं काय, माझे जीवनाबाबतचे स्वप्न काय, माझ्या नेमक्या आर्थिक गरजा काय व किती, माझ्या जोडीदाराबाबत काय कल्पना आहेत, इ. मुद्द्यांबाबत विचार करावा आणि शक्य ती स्पष्टता आणावी.
- e. विविध प्रकारचे भरपूर अवांतर वाचन करावे. आमच्या निर्माणच्या वेबसाईटवर 200 सुंदर पुस्तकांची यादी आहे, त्यातील किमान 30 तरी वाचावेत.
- f. कॉलेजमध्ये वा नोकरीच्या सोबत कुठल्यातरी सामाजिक विषयाबाबत प्रत्यक्ष कृतीमध्ये सहभागी व्हावे. समाजातील वंचित घटकांशी, त्यांच्या प्रश्नांशी प्रत्यक्ष फेस टू फेस यावे ज्याद्वारे स्वतःच्या सामाजिक जाणिवेच्या कक्षा रुंदावतील.
- g. स्पर्धा परीक्षांचा अभ्यास म्हणून नाही पण एखादे चांगले वर्तमानपत्र, मासिक, जर्नल नियमितपणे वाचणे सुरू करावे. राजकीय, आर्थिक, पर्यावरणीय, तांत्रिक व वैज्ञानिक क्षेत्रांत नेमके काय चालू आहे याविषयी अनभिज्ञ न राहता आपली समज हळूहळू वाढवावी.
- h. आई - वडील, कॉलेजचे मित्र - सिनियर्स यांच्या पलीकडे जाऊन कोणी अनुभवी व्यक्ती ज्यांच्याशी आपली नाळ जुळेल असे मेंटर्स शोधावेत आणि त्यांच्यासोबत नाते तयार करावे. जीवनाबाबतच्या महत्त्वाच्या मुद्द्यांवर, निर्णयांबाबत, संभ्रमाबाबत त्यांच्याशी वेळोवेळी स्वतःहून प्रोएक्टिव्हली चर्चा करावी. सोबतच ज्या लोकांना मी एक रोल मॉडेल म्हणून बघू शकतो अशा अनेक जणांविषयी वाचावे, शक्य असल्यास त्यांना भेटावे, त्यांचे काम बघावे. माझे जीवनाचे स्वप्न आणि मी काय करू शकतो याबाबतचे निर्णय जर आपल्या वर्गमित्रांच्या, एक दोन वर्षे सीनियर असलेल्यांच्या बौद्धिक पातळी आणि 'मॅच्युरिटी'ने प्रभावित होऊन घ्यायचे नसतील तर स्वतः जाणीवपूर्वक त्या कक्षा विस्तारण्याचा प्रयत्न करावा.
- i. ग्रॅज्युएशन संपताना आर्थिकदृष्ट्या स्वावलंबी बनावे, आई-वडीलांवर अवलंबून राहू नये. कुठल्याही हालतीत स्वतःचा खर्च स्वतः भागवण्याची व्यवस्था करावी. सोबतच विनाकामाचा खर्च टाळून योग्य बचतीच्या व गुंतवणुकीच्या सवयींचा अवलंब सुरू करावा.

- j. कॉलेज मधील विविध क्लब्स, स्पर्धा, इवेन्ट्स, खेळ, संगीत, इ. मध्ये जरूर भाग घ्यावा.
- k. कुठल्याही व्यसनी पदार्थांचे सेवन करू नये. पियर प्रेशर म्हणून देखील नाही आणि हौस / थ्रिल म्हणून देखील नाही. शारिरीक आरोग्याची काळजी घ्यावी. नेटप्लिक्स 'बिंज वॉच' करण्याच्या नादात झोपेचे वाटोळे करू नये.
- l. रॅगिंग घेऊ आणि देऊ नये.

2.

आपले नेहमीचे आयुष्य जगत असताना सामाजिक बांधिलकी जपण्यासाठी एक तरुण म्हणून मी काय योगदान देऊ शकतो?

तुमच्याकडे उपलब्ध असलेले सर्वात महत्त्वाचे स्रोत म्हणजे तुमचा वेळ, पैसे आणि दैनंदिन जीवनातून प्रकट होणारी मूल्ये. या तिघांचा एकत्रित उपयोग केल्यास बरेच काही साध्य करता येणे शक्य आहे. खालील गोष्टींपासून सुरुवात करता येईल. त्यातून पुढचा मार्ग सापडेलच!

सामाजिक संस्थेला जॉईन होऊ शकता किंवा स्वतःचा उपक्रम सुरू करू शकता. ते शक्य नसेल तर नोकरी सांभाळून तुम्ही आठवड्यात किंवा महिन्यात किंवा वर्षात एकूण किती दिवस अथवा तास सामाजिक योगदानासाठी काढू शकता याचा अंदाज घ्या. विविध संस्थांना volunteers ची गरज असते. तुम्ही तिथे मदत करू शकता. जागरूक नागरिक म्हणून माहितीच्या अधिकाराचा वापर करून सार्वजनिक व्यवस्थांना जबाबदार व पारदर्शक बनवण्यात हातभार लावू शकता.

- b. तुमच्या मासिक अथवा वार्षिक उत्पन्नातील किमान काही रक्कम (आर्थिक सोईनुसार 1% ते 10% दरम्यान कितीही) ही सामाजिक कार्यास देण्याचा निर्धार करा. तुम्हाला ज्या सामाजिक संस्था किंवा उपक्रम हे उत्कृष्ट वाटतात त्यांना मदत करा.
- c. दैनंदिन जीवनात विविध बाबतीत तुम्ही काय निर्णय घेता यातून तुमची मूल्ये प्रकट होत असतात. दारू व तंबाखूचे सेवन न करणे, पर्यावरणीयदृष्ट्या कमी हानिकारक असे जगणे व संवर्धनासाठीच्या कृती करणे, उगाचंच जास्त सीसीची बाईक न विकत घेणे, स्थानिक अर्थव्यवस्थेला बळकटी मिळेल अशी खरेदी, रस्त्यावरील भाजीविक्रेते व इतर तुलनात्मकरीत्या गरीब अशांशी घासाघीस न करणे, शक्य असल्यास मांसाहार न करणे (त्याचा पर्यावरणावर प्रचंड परिणाम पडतो), इ. अनेक पद्धतीने विचार व कृती करता येईल. 'व्हॅल्युज इन्फ्लुएंसर' बनता येईल!

3.

जोडीदाराबद्दल निर्णय घेतांना, कोणत्या मुद्द्यांवर विचार करणे आवश्यक आहे?

शक्यतो क्रमानुसार खालील गोष्टींचा विचार करावा:

- a. मूल्यांमधील एकरूपता / काँग्युएन्स
- b. जीवनातील ध्येयांमध्ये सुसंगतता / कॅम्पॅटिबिलिटी
- c. पूरक व्यक्तिमत्त्वे / काँप्लिमेंटॅरिटी
- d. त्या व्यक्तीमधील कोणत्या गोष्टींचे, वैशिष्ट्यांचे मला खरोखर कौतुक आहे? मला त्या व्यक्तीच्या वाढीस हातभार लावावासा वाटतो का? या नात्यामध्ये मी काय 'देऊ' शकतो? आमचा सहवास परस्परांना समृद्ध करणारा आहे का?

- e. भावनिक जवळीक
- f. शारीरिक आकर्षण

